Gümrük birliğinde 10 yıl sonra nereye geldik?

Gümrük birliği konusu aslında 34 yıla yakın geçmişine rağmen hâlâ tam olarak anlaşılamamış, bilgi kirlenmesine ve yanlış yorumlara fazlasıyla açık bir konu olmuştur. Bugüne kadar özellikle dış ticaret alanında bazı avantajlar sağlayan gümrük birliği gömleği, artık bize dar gelmektedir

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
TOBB Başkanı

1996 yılında son aşamasına gelen gümrük birliği konusu aslında 34 yıla yakın geçmişine rağmen hâlâ ülkemizde tam olarak anlaşılamamış, bilgi kirlenmesine ve yanlış yorumlara fazlasıyla açık bir konu olmuştur. Sanayimizin ve özellikle de ekonomimizin dinamik unsuru KOBİ'lerimizin üzerindeki etkisi konusunda yeterli bilgilere sahip değiliz. Böyle olunca da etkili politikalar tasarlamakta ve uygulamakta zorluklar yaşıyoruz.

Türkiye, 1995 sonu itibariyle Avrupa sanayi ürünlerinde gümrükleri sıfırlamıştır. Ama bunu durduğumuz yerde yapmadık. Aynı konuda bu tavizi Avrupa ülkeleri bize 1971'de sağladılar. Biz de 1973'ten itibaren geçecek 22 yılda sıfırlamayı taahhüt ettik. Başka bir deyişle Türk sanayi ürünleri 1971'den bu yana AB pazarlarına gümrüksüz girdi.

O tarihte fazla sanayi ürünümüz yoktu ama böylesine büyük bir fırsatımız vardı. Ne yazık ki, en az on yıl sürecince bu fırsatı heba ettik. Böyle bir fırsata sahip olmayan Kore gibi ülkelerse, ihracata dayalı ve rekabetçi bir sanayileşme politikalarıyla, bizi geçti. O halde bence ilk önemli tespit, bugün sanayide yaşadığımız sıkıntılarda, bu hatamızın büyük payının olduğunu kabul etmektir.

Gümrük birliği süreci başlamadan Türkiye-AB dış ticaretinde ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 65 seviyesindeyken, bu oran şimdi yüzde 80'e ulaşmıştır. Toplam dış ticaret açığı içinde AB ile yapılan ticaretin payı, geçmiş on yıl içinde yüzde 40'dan yüzde 25'in altına gerilemiştir.

Gümrük birliği bu malların daha az gümrük vergisiyle gelmesini sağlıyor. Yani aslında kendi kendimize uyguladığımız bir maliyet kalemini azaltıyor. Buradan kaybedilen vergiyi yine başka bir yurtiçi kaynaktan alma imkânımız zaten var. O yüzden vergi kaybı konusu da burada önemli bir gösterge olmayabilir. Öte yandan biz çoğunlukla tüketim malı ihraç ediyor, yatırım ve ara malı ithal ediyoruz. Yani gümrük vergilerinin etkisi bizim ihracatımızda daha fazla olacaktır.

Sanayimize yeterli desteği sağlayamamış olmamıza ve AB'nin taahhüt ettiği yardımları vermemesine rağmen, Türk sanayicileri, AB ile rekabette başarılı olmuştur. Yeni teknolojiler almış, dış rekabete açılmış, bunu sayesinde AB pazarlarında da önemli paylar edinmiş sanayi işletmelerimiz vardır.

Diğer taraftan, gümrük birliği süreci, çağdaş bir ekonomi olmanın gerektirdiği kurumsal yapılanma alanında da çeşitli adımların da atılmasına vesile olmuştur. Rekabet ve kamu alımları konusunda mevzuatın ve düzenleyici-denetleyici kurumların oluşturulması, bunların en başında gelmektedir. Bu kurumların önemi, bugün herkes tarafından daha iyi anlaşılmaktadır.

On yıllık zaman zarfında Türk tekstil sektörü, Çin'den sonra Avrupa'nın en büyük tedarikçisi haline gelirken, TV üretiminde Avrupa'da birinci, beyaz eşyada altıncı, otomotivde ve demir-çelikte yedinci büyük üreticisi haline gelinmiştir. Bu ürünlerin ihracatındaki artış, yan sanayi durumundaki KOBİ'lere de olumlu yansımıştır. Başta otomotiv yan sanayisi olmak üzere pek çok KOBİ'miz, AB ülkelerine önemli miktarda ürün ihraç eder duruma gelmiştir.

Gümrük birliğinin ülkemiz açısından olumsuz etkileriyse, öncelikle ülkemizin AB karar alma süreçlerinde yer almamasından kaynaklanmaktadır. Tam üye olunmayan bir kurumun dış ticaret politikasının benimsenmesinin, uzun vadede meydana getireceği sakıncalar hepimizce malumdur. AB'nin, sadece kendi açısından bakarak üçüncü ülkelerle gerçekleştirdiği ve uymak durumunda kaldığımız serbest ticaret anlaşmaları, bunun güzel bir örneğidir.

AB ayrıca mali yardım yükümlülüğünü de yerine getirmemiştir. Dolayısıyla Türk üreticisi, finansman sorunlarının yanında, girdi maliyetleri ve bunun da ötesinde teknik ve idari nitelikte çok sayıda sorunla baş etmek zorundadır. Türkiye, AB mevzuatına uyumun yanı sıra, ilgili kurumlarda gerekli yapısal değişiklikleri gerçekleştirmek için önemli mali yükler altına girmiştir.

Bundan sonraki dönemde, özellikle, AB'den başta otomotiv olmak üzere kullanılmış yani ikinci el ekipman ithalatının ve ilaçta veri gizliliği konusunun, Türk sanayisine zarar vermeyecek şekilde düzenlenmesini, Türk TIR'larına karşı uygulanan taşıma kotaları ile Türk işadamlarının hareket serbestisini kısıtlayan vize düzenlemeleri alanlarında ilerlemeler sağlanmasını bekliyoruz.

Gümrük birliğinden kaynaklanan sorunları çözülmesi, ihracatımız açısından önceliklerimizin başındadır. Bugüne kadar, özellikle dış ticaret alanında bazı avantajlar sağlayan gümrük birliği gömleği artık bize dar gelmektedir.